

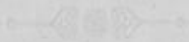
**Schulnachrichten.**

**WIADOMOŚCI SZKÓLNE.**



Handwritten text, likely a title or heading, possibly in a Gothic or similar script.

Handwritten text, possibly a date or a reference number.



## A. Lehrverfassung.

Da in Bezug auf die Lehrverfassung in diesem Schuljahre eine wesentliche Änderung nicht eingetreten ist, so verweisen wir auf den vorjährigen Jahresbericht. Über einzelne Änderungen hinsichtlich der Vertheilung der Ordinariate und der Lehrgegenstände unter die einzelnen Lehrer giebt die dem dritten Abschnitte der Schulnachrichten beigefügte statistische Tabelle die nöthige Auskunft.

Die vier unteren Klassen sind in parallele Cöten für Schüler polnischer und deutscher Abkunft getheilt, die durch VI—III a, in denen die Unterrichtssprache die polnische, und durch VI—III b, in denen die Unterrichtssprache die deutsche ist, unterschieden werden. In II und I wurde die Religionslehre für die katholischen Schüler, das Polnische, das Hebräische und je ein lateinischer und griechischer Schriftsteller in polnischer, alles Andere in deutscher Sprache vorgetragen. Dieses schon früher beobachtete Verfahren hinsichtlich des Gebrauches der beiden Landessprachen als Unterrichtssprachen hat mit dem Beginn des abgelaufenen Schuljahres nur die Abänderung erfahren, daß nach der Bestimmung Sr. Excellenz des Herrn Cul-

## A. Plan nauk.

Ponieważ w rozkładzie nauk kończącego się roku szkolnego nie zaszły żadne ważniejsze zmiany, przeto odsyła się w tym względzie czytelników do programu przeszłorocznego. Liczbę godzin każdego nauczyciela i ordynarjuszów klas wskaże tabela statystyczna dołączona w rozdziale trzecim wiadomości szkolnych.

Każda z czterech klas niższych ma dwa oddziały, t. j. polski i niemiecki, które się tem tylko od siebie różnią, że w klasach VI—III a. wykłada się nauki po polsku, a w kl. VI—III b. po niemiecku. W klasie II. i I. wykładano po polsku religiją, literaturę polską, język hebrajski, i tłumaczono jednego autora greckiego i łacińskiego na język polski; wykład zaś innych nauk był niemiecki. Co do języka wykładowego ta tylko z rozpoczęciem upłynionego roku szkolnego zaszła zmiana, że w skutek rozporządzenia J. W. Pana Ministra Oświecenia z d. 28. Września r. p. łaciny w kl. III a. w 3 godzinach tygodniowo uczono po niemiecku,

tušministers laut Rescript vom 28. September p. in IIIa. im Lateinischen in drei Stunden die deutsche Sprache in Anwendung kam, und zwar beim Gebrauche eines deutsch-lateinischen Uebersetzungsbuches und bei den Extemporalien, und daß im zweiten Halbjahre, also von Ostern e. an auch die lateinischen Autoren ins Deutsche uebersetzt wurden.

Außerdem ist in Bezug auf die Lehrverfassung nach demselben Rescripte, um in den untersten Klassen für das Lateinische Zeit zu gewinnen, in VI und V der Unterricht in der Naturgeschichte ganz weggefallen, so daß derselbe von nun an in IV und III in seinem elementarischen Theile ertheilt, eine systematische Uebersicht aber der Unter-Secunda vorbehalten wird, der Unterricht in der Physik aber in die Ober-Secunda und in die Prima in einem dreijährigen Curſus fällt.

Zur Lectüre wurde in diesem Schuljahre gewählt:

**im Lateinischen:**

- in **I.** Cicero orat. pro Sestio, Tuscul. disp. lib. I. II. — Horatii Carm. lib. I. II. Epod. 1. 2. 3. 6. 7. Sat. lib. I. 1. 4. 7. 10. Epist. I. 1. 2. 4. 5. 6.
- in **II.** Livius lib. XXI. Cicero de senectute. Oratt. in Catilinam 1—4. Virgillii Aen. lib. II. III.
- in **III. a.** Caesar de bello Gall. lib. I. VII. Ovid. Metamorph. lib. V. v. 1—249. 346—571. lib. VI. v. 1—353.
- in **III. b.** Caesar de bello Gall. lib. I—IV. — Ovid. Metam. lib. I. v. 1—434. II. v. 1—408.
- in **IV. a.** Cornel. Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon, Lysander, Conon, Epaminondas, Pelopidas, Hannibal.
- in **IV. b.** Cornel. Cimon, Lysander, Conon, Epaminondas, Agesilaus, Eumenes, Hannibal.

t. j. tłumaczono z niemieckiego na łacinę i extemporalia robiono z niemieckiego, a od Wielkiejnoy tłumaczono także autorów na język niemiecki.

Nadto, aby więcej pozyskać godzin dla języka łacińskiego w niższych klasach, wykreślono z planu w kl. VI. i V. historją naturalną; początki więc tej nauki udzielają się dopiero w dwóch klasach średnich, a systematyczny pogląd na całą historją naturalną zostawia się niższej sekundzie; fizyka zaś udziela się przez 3 lata w wyższej sekundzie i prymie.

Z autorów czytano w upłynionym roku:

**z łacińskich:**

- w **I.** Cycerona or. pro Sestio, Tuscul. disp. ks. I. II. — Horacego Carm. ks. I. II. Epod. 1. 2. 3. 6. 7. Sat. ks. I. 1. 4. 7. 10. Epist. I. 1. 2. 4. 5. 6.
- w **II.** Liwjusza ks. XXI. Cycerona de senectute. Oratt. in Catilinam 1—4. Wirgilego Eneid. ks. II. III.
- w **III. a.** Cezara o wojnie z Gal. ks. I. VII. Owid. Przemiany ks. V. w. 1—249. 346—571. ks. VI. w. 1—353.
- w **III. b.** Cezara o wojnie z Gal. ks. I—IV. Owid. Przem. ks. I. w. 1—434. II. w. 1—408.
- w **IV. a.** Kornel. Nep. życie Milejadesa, Temistoklesa, Aystydesa, Cymona, Lizandra, Konona, Epaminondasa, Pelopidasa i Hannibala.
- w **IV. b.** Kornel. Nep. życie Cymona, Lizandra, Konona, Epaminondasa, Agezylausza, Eumenesa, Hannibala.

## im Griechischen.

in *I.* Herod. lib. I. Plat. Apolog. Socr. und Crito.  
Sophocl. Antigona. Homer. Jl. lib. III—XI.

in *II.* Xenoph. Cyrop. lib. I. II. — Homer. Odys.  
lib. I. II.

in *III. a.* Xenoph. Anab. lib. I. II. Homer Odys.  
lib. II. v. 1—100.

in *III. b.* Xenoph. Anab. lib. I. II. Homer Odys.  
lib. I. v. 1—50.

## z greckich:

w *I.* Herodota ks. I. Platona Apologjã Sokr. i Cri-  
tona, Sofoklesa: Antygonę, Homera Jl. ks.  
III—XI.

w *II.* Ksenof. Cyrop. ks. I. II. Homera Odys.  
ks. I. II.

w *III. a.* Ksenof. Anab. ks. I. II. Homera Odys.  
ks. II. w. 1—100.

w *III. b.* Ksenof. Anab. ks. I. II. Homera Odys.  
ks. I. w 1—50.

## im Französischen:

in *I.* Ideler und Nolte's Handbuch III. Th.

in *II.* Voltaire Charles XII. lib. I. II.

## z francuskich:

w *I.* z Idelera i Noltego III. części.

w *II.* Voltaire Charles XII. ks. I. II.

## Themata zu freier Bearbeitung.

## Wypracowania wolne.

**Secunda.** Welchen Nutzen gewährt uns das Studium der Geographie? — Das heroische Zeitalter der Griechen (eine historische Darstellung). — Morgenstunde hat Gold im Munde. — Der Kampf des Cäsar gegen die Helvetier (nach Cäsar). — Wodurch hat Alcibiades Athen genügt und geschadet? — Die Entwicklung der Menschheit (nach Schiller's Spaziergang). — Der Kampf der Römer gegen Weji und gegen den König Porfena von Clusium (nach Livius). — Wodurch wurde Griechenland in dem Kampfe gegen die Perser gerettet? — Die Unterschiede der Solonischen und Lykurgischen Verfassung. — Der Inhalt des Schiller'schen Trauerspiels: „Wallenstein's Tod.“

Praca uszlachetnia, lenistwo poniższa człowieka. — Jakie skutki wywarła na świat starożytny wyprawa Alexandra Wielkiego do Azji? — Co rozumiemy pod poezią epiczną, z szczególnem uwzględnieniem poematu Soplica. — Opis burzy. — Opis wieku złotego. — Romans i jego główne rodzaje. — Opowiedzieć treść ballady Szyllera: „Der Graf von Habsburg“ (w kształcie powieści). — Uwagi nad Goethego wierszem: „Adler und Taube.“ — Los śmiałym sprzyja.

**Prima.** Was hat die Blüthe und Macht und was den Sturz Athens herbeigeführt? — Dem lieben Herrn Gott weich' nicht aus, find'st du ihn auf dem Weg. — Die Verdienste des Cn. Pompejus um den römischen Staat. — Charakter Wilhelm Tell's, nach Schiller. — Die höfische Poesie, dargestellt in ihrer Entwicklung, ihrer

Blüthe und ihrem Schwinden. — Cicero und Demosthenes (eine Parallele). — Es kann der Frömmste nicht in Ruhe bleiben, wenn es dem bösen Nachbar nicht gefällt. — Warum sollen wir vor dem Alter Ehrfurcht haben? — Ueber die Unnehmlichkeiten des mathematischen Studiums. — Schiller als dramatischer Dichter.

Przyczyny szybkiego wzrostu państwa Rzymskiego. — O oświacie u Słowian przed wprowadzeniem Chrześcijaństwa do Słowian i jego następstwa. — O życiu i pismach Horacjusza. — Co winna Rosja Piotrowi Wielkiemu? — Dla czego wdzięczność tak rzadką jest cnotą? — Umysłowe stanowisko Akademii krakowskiej w XV. wieku. — Osnowa i wątek czwartej Horacjusza satyry w księdze I.

Argumentum Homeri Iliadis ita enarretur, ut quo singula carmina coniuncta sint nexu, inde appareat. — De Ciceronis exilio. — Quomodo plebeii sensim commune cum patriciis reipublicae administrandae ius assecuti sint? — De Atheniensium in Siciliam expeditione. — De rebus gestis Ti. et C. Gracchorum. — De Sophoclis Antigonaе argumento. — Quo iure Cicero dicat Catoni iustam causam e vita excedendi deum ipsum dedisse. — Amicus amico honorum accessionem gratulatur. — Num recte M. Porcius Cato censuerit Carthaginem esse delendam.

## B. Verordnungen der vorgelegten Behörde.

1. Vom 4. November 1853. Mittheilung eines Erlasses des Herrn Erzbischofs vom 19. October, wonach von jetzt an und in der Regel kein Aspirant des geistlichen Standes in das Seminar aufgenommen werden soll, welcher im Gymnasium am Gesangunterrichte nicht regelmäßig Theil genommen hat.

2. Vom 4. Mai 1854, betreffend die Ertheilung von Privatunterricht durch Lehrer; bei wohlgeordnetem Unterrichte könne das Bedürfnis der Privatnachhilfe nur in außerordentlichen Fällen vorkommen, ob solche vorhanden, sei nicht ohne Mitwirkung des Directors zu ent-

## B. Rozporządzenia wyższej władzy.

1. Z dnia 4. Listopada 1853. Udzielenie rozporządzenia JW. ks. Arcybiskupa z dnia 19. Października, według którego odtąd żaden do seminarjum duchownego przyjęty nie będzie, któryby w szkołach nie uczęszczał regularnie na lekcje śpiewu.

2. Z dnia 4. Maja 1854, dotyczące lekcji prywatnych, udzielanych uczniom przez nauczycieli. Przy porządnym rozkładzie nauk potrzeba prywatnej pomocy tylko w nadzwyczajnych przypadkach zdarzyć się może; czy takowa jest isto-

scheiden und werde in solchen Fällen die Privatnachhilfe am zweckmäßigsten von demjenigen Lehrer übernommen, welcher in dem betreffenden Objekt in der Klasse unterrichtet.

3. **Vom 3. Juli**, betreffend die Regelung der häuslichen Schularbeiten der Schüler.

4. Zu weiterer Austheilung werden übersandt eine Anzahl von Exemplaren des Huldigungsliebes von dem Rektor Reinthaler zu Erfurt, so wie 8 Exemplare der Ankündigung des von dem Gymnasial-Oberlehrer Dr. Köne zu Münster für eine neue Herausgabe bearbeiteten Heliand. Empfohlen wird die von dem Dr. Bremiker in Berlin herausgegebene *Logarithmorum nova tabula Berol.*, deren Preis die Nikolaische Verlagsbuchhandlung auf 2 Thlr. ermäßigt hat, so wie die im Auftrage des Vereins für religiöse Kunst in der evangelischen Kirche durch den Director Schnorr von Carolsfeld in Dresden angefertigte Zeichnung „Christus als Knabe im Tempel lehrend.“

tną, bez pośrednictwa Dyrektora rozstrzyganem być nie powinno; poruczy się zaś rzeczona pomoc najwłaściwiej nauczycielowi, który przedmiot dotyczący w klasie wykłada.

3. **Z dnia 3. Lipca**, dotyczące uregulowania domowych prac uczniów.

4. Przesłano do dalszego rozdzielania pewną liczbę egzemplarzy „des Huldigungsliebes“ przez Rektora Reinthaler w Erfurcie, także 8 egzemplarzy prospektu na Helianda, w nowem wydaniu wyjść mającego za staraniem i pracą Nauczyciela wyższego Dr. Koena w Monasterze. Polecono wydaną w Berlinie przez Dr. Bremiker *Logarithmorum nova tabula Berol.* której cenę księgarnia nakładowa Nicolajego na 2 tal. zniżyła, tudzież rysunek „Christus als Knabe im Tempel lehrend“ (Christus jako chłopczyzna nauczający w kościele) zrobiony z polecenia Stowarzyszenia dla sztuki religijnej w kościele ewangelickim przez Dyrektora Schnorr von Carolsfeld w Dreźnie.



## II.

### Chronik des Gymnasiums.

### Kronika Gimnazjum.

Das Schuljahr wurde am 13. October eröffnet, nachdem am 11. die Anmeldungen der neu aufzunehmenden Schüler und am 13. die Prüfung derselben stattgefunden hatte.

Am 15. October wurde das Geburtsfest Sr. Majestät des Königs in üblicher Weise durch einen feierlichen Schulact in dem Prüfungssaale des Gymnasiums begangen, worauf Lehrer und Schüler dem in der Pfarrkirche abgehaltenen Gottesdienste beiwohnten. Die Festrede hielt der Gymnasial-Oberlehrer Stephan.

Am 28. 29. und 30. März hielt der Königliche Regierungs- und Schulrath Herr Dr. Brettner eine Revision der Anstalt ab, indem er dem Unterrichte in den 10 Klassen beiwohnte und sich die Arbeitshefte der Schüler zur Durchsicht vorlegen ließ.

Zugleich hielt derselbe am 27. und 31. März die Abiturientenprüfung ab, zu der sich ein Schüler der Anstalt und vier Externe gemeldet hatten. Von den Letztern trat einer von der Prüfung ab, die andern wurden für reif erklärt:

Nowy rok szkolny rozpoczęto dnia 13. Października. Poprzednio dnia 11. zapisywano uczniów nowo przybywających, a 12. odbył się ich egzamen.

Dnia 15. Października obchodził zakład urodziny Jego Królewskiej Mości ze zwykłą uroczystością na sali gimnazjalnej, poczem nauczyciele i uczniowie udali się do kościoła parafjalnego na nabożeństwo. Mowę obchodową miał Nauczyciel wyższy Stephan.

Na dniu 28. 29. i 30. Marca odbyła się wizytacja Instytutu naszego przez Król. Radcę Rejencyjnego i Szkólnego p. Dr. Brettnera, który przysłuchiwał się lekcjom we wszystkich 10 klasach i przeglądał wypracowania piśmienne.

Zarazem odbył się na dniu 27. i 30. Marca w obec Król. Komisarza p. Radcy Rejencyjnego i Szkólnego Dr. Brettnera egzamen dojrzałości, do którego zgłosił się jeden uczeń naszego zakładu i 4 extraneuszów. Z extraneuszów odstąpił jeden od ustnego egzaminu a następujący uzyskali zaświadczenia dojrzałości:



**Boleslaus Szperlinski** aus Krotoschin, war 8 Jahr auf dem Gymnasium, 2½ Jahr in Prima, studirt die Rechte in Breslau,

**Bernhard Nitschke** aus Posen und

**Vincent Sulkowski** aus Trzemeszno studiren Theologie im geistlichen Seminar zu Posen,

**Normann v. Kahlen** aus Busch, Kr. Osterburg, Regier.-Bezirk Magdeburg, studirt die Rechte und Cameraalia in Berlin.

Mit dem Schluß des vorigen Schuljahres schied von unserer Anstalt aus der Gymnasiallehrer Dr. Ustymowicz, indem er durch Verfügung vom 15. September an das Gymnasium zu Posen versetzt wurde. Wiewohl derselbe nur ein halbes Jahr an unserer Anstalt thätig war, hat er doch mit so gewissenhafter Treue und so gutem Erfolge gewirkt, daß ich ihm im Namen der Anstalt den lebhaftesten Dank ausspreche. Dagegen wurde der Hilfslehrer Marten von Posen an das hiesige Gymnasium versetzt. Die erledigte dritte ordentliche Lehrerstelle wurde durch Verfügung vom 7. September dem bisherigen Hilfslehrer Friedrich Regentke übertragen.

Am 9. Mai wurde der übliche Frühlingsspaziergang bei günstigem Wetter nach dem etwa 2 Stunden von der Stadt entfernten Parczew unternommen.

Am Schlusse eines jeden Vierteljahres gingen die Schüler zur h. Beichte und Communion.

Am 14. Juni gingen 30 Schüler das erste Mal zur h. Beichte, nachdem sie seit Neujahr in wöchentlich zwei Stunden besonders vorbereitet worden, und am 15. Juni, als am Frohnleichnamsfeste 12 Schüler das erste Mal zur h. Communion.

**Boleslaw Szperlinski** z Krotoszyna, był 8 lat w szkołach, a w kl. I. 2½ roku, poświęca się prawu w Wrocławiu,

**Bernard Nitschke** z Poznania i

**Wincenty Sulkowski** z Trzemeszna słuchają teologii w Poznaniu,

**Normann Kahlen** z Busch w powiecie Osterburg, rej. Magdeburgskiej, słucho prawa i kameraliów w Berlinie.

Na św. Michał roku zeszłego opuścił Instytut nasz Nauczyciel gimnazjalny Dr. Ustymowicz, powołany na dniu 15. Września do gimnazjum w Poznaniu. Lubo tenże tylko przez pół roku przy zakładzie naszym pracował, działał jednak tak sumiennie i korzystnie dla szkoły, że miło mi jest złożyć mu w imieniu zakładu publiczne podziękowanie. Natomiast powołano do naszego gimnazjum Nauczyciela pomocniczego Martena z Poznania. Wakującą trzecią posadę nauczyciela gimnazjalnego otrzymał dotychczasowy Nauczyciel pomocniczy Fryderyk Regentke.

Dnia 9. Maja wyszło Gimnazjum przy pięknej pogodzie na przechadzkę do Parczewa, wioski milę stąd odległej.

W końcu każdego ćwierćrocza chodzili uczniowie do spowiedzi i komunji ś.

Dnia 14. Lipca przystąpiło 30 uczniów do pierwszej spowiedzi ś. po przygotowaniu ich dostatecznym przez Nauczyciela religji, który udzielał im osobno na ten cel 2 lekcje na tydzień począwszy od Nowego roku, a w Boże Ciało otrzymało 12 uczniów pierwszą komunją ś.

Am 6. 7. und 9. September fand die Prüfung der Abiturienten unter dem Vorſiße des Regierungs- und Schulraths Herrn Dr. Brettner als Königl. Commissarius statt. Es hatten sich 24 Primaner und 1 Extraneer zu der Prüfung gemeldet. Der letztere, so wie 5 Schüler der Anstalt traten zurück, 1 wurde abgewiesen, 1 wurde durch Krankheit verhindert, an der Prüfung Theil zu nehmen, so daß sich 17 Primaner der Prüfung unterzogen, von denen 13 für reif zum Uebergange auf die Universität erklärt wurden. Von ihnen will

**Bronislaus Domaradzki** — aus Posen, 1 Jahr auf dem Gymnasium, 1 Jahr in Prima — die Rechte in Berlin,

**Moritz Fajans** — aus Sieradz, 9 $\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — Medizin in Berlin,

**Michael Grzeskowiak** — aus Siedlce, Kreis Kröben, 6 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — Theologie in Posen,

**Theodor Hainke** — aus Kutschkau, Kr. Meseritz, 1 Jahr auf dem Gymnasium, 1 Jahr in Prima — die Rechte und Cameralia in Bonn,

**Eduard Jacobson** — aus Gr. Strehlitz in Schwesfen, 3 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — Medizin in Berlin,

**Adolph Just** — aus Ostrowo, 9 $\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — Philologie in Breslau,

**Edmund Kiedrowski** — aus Gałqski, Kr. Pleschen, 9 $\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — Medizin in Berlin,

Dnia 6. 7. i 9 Września odbył się egzamen abiturjencki pod przewodnictwem Król. Komisarza p. Radzcy Rejencyjnego i Szkólnego Dr. Brettnera. Zgłosiło się do tego egzaminu 24 prymanerów i 1 extraneusz. Extraneusz i 5 uczniów naszych odstąpiło od ustnego egzaminu, jednego oddalono od egzaminu, a 1 dla choroby składać go nie mógł; 17 przeto składało takowy a z tych następujących 13 uzyskało zaświadczenia dojrzałości:

*Bronislaw Domaracki* z Poznania, był 1 rok w szkołach, 1 rok w prymie, poświęca się nauce prawa w Berlinie.

*Moritz Fajans* z Sieradza, był 9 $\frac{1}{2}$  roku w gimnazjum, 2 lata w prymie, słuchać będzie medycyny w Berlinie.

*Michal Grzeskowiak* z Siedlca, pow. Króbskiego, był 6 lat w szkołach, 2 lata w prymie, poświęca się teologii w Poznaniu.

*Teodor Hainke* z Kutschkau, pow. Międzyrzeckiego, był 1 rok w szkołach, 1 rok w prymie, słuchać będzie prawa i kameraljów w Bonn.

*Eduard Jakobson* z Strehlitz w Szląsku, był 3 lata w gimnazjum, 2 lata w prymie, poświęca się medycynie w Berlinie.

*Adolf Just* z Ostrowa, był 9 $\frac{1}{2}$  roku w szkołach, 2 lata w prymie, słuchać będzie filologii w Wrocławiu.

*Edmund Kiedrowski* z Gałqzek, pow. Pleszewskiego, był 9 $\frac{1}{2}$  roku w szkołach, 2 lata w prymie, poświęca się sztuce lekarskiej w Berlinie.

**Wladimir Przeradzki** — aus Opatowek, Kr. Kalisch, 8 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — die Rechte in Breslau,

**Wilhelm Sklarek** — aus Raschkow, Kr. Adelnau, 5 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — Medizin in Berlin,

**Wladislaus Stopierzynski** — aus Krowiza, Kr. Kalisch, 9 1/2 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — Medizin in Wien,

**Peter Walterbach** — aus Ostrowo, 7 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — Theologie in Posen,

**Franz Werczynski** — aus Bui, 2 3/4 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — die Rechte und Cameralia in Bonn,

**Boleslaus Węzyk** — aus Mijomize, Kr. Schildberg, 9 1/2 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima — die Rechte und Cameralia in Bonn studiren.

*Włodzimierz Przeradzki z Opatówka, pow. Kaliskiego, był 8 lat w gimnazjum, 2 lata w prymie, słuchać będzie prawa w Wrocławiu.*

*Wilhelm Sklarek z Raszkowa, pow. Odolanowskiego, był 5 lat w szkołach, 2 lata w prymie, słuchać będzie medycyny w Berlinie,*

*Władysław Stopierzyński z Krowicy, pow. Kaliskiego, był 9 1/2 roku w szkołach, 2 lata w prymie, poświęca się nauce lekarskiej w Wiedniu.*

*Piotr Walterbach z Ostrowa, był 7 lat w gimnazjum, 2 lata w prymie, poświęca się teologii w Poznaniu.*

*Franciszek Werczyński z Buku, był 2 3/4 roku w szkołach, 2 lata w prymie, słuchać będzie prawa i kameraljów w Bonn.*

*Bolesław Węzyk z Mijomic, pow. Ostrzeszowskiego, był 9 1/2 roku w szkołach, 2 lata w prymie, poświęca się prawu i kameraljom w Bonn.*



### III.

## Statistik des Gymnasiums.

## Statystyka Gimnazjum.

### A. Frequenz.

Am Schlusse des vorigen Schuljahres besuchten die Anstalt 275 Schüler. Dazu traten im Laufe dieses Schuljahres 100, schieden aus 71, so daß am Schlusse dieses Schuljahres 304 verblieben und zwar in:

	I.	II.	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.	Va.	Vb.	VIa.	VIb.	Summa
kathol. katol. . . .	31	28	16	3	39	5	41	3	49	1	216
evang. ewangel.	6	15	2	6	—	6	—	8	4	9	55
jüdische, moysesz.	3	2	—	6	—	4	—	10	—	7	32
<hr/> zusammen, ogółem	<hr/> 40	<hr/> 45	<hr/> 18	<hr/> 15	<hr/> 39	<hr/> 15	<hr/> 41	<hr/> 21	<hr/> 53	<hr/> 17	<hr/> 304

### A. Liczba uczniów.

Na Ś. Michał roku zeszłego było 275 uczniów. Przybyło w przeciągu roku 100, odeszło 71, w końcu roku szkolnego uczęszcza do Gimnazjum 304 i to do klasy:

### B. Lehrapparat.

Aus den etatsmäßig ausgeworfenen Summen sind unter Anderem angeschafft worden:

#### für die Lehrerbibliothek:

Aeschyli tragoediae ed. G. Hermannus. — Poetae lyrici ed. Th. Bergk. — Horatii Sermon. ed. Kirchner. — Geschichte Schlesiens von A. Stenzel. — Fortsetzungen: Bibliotheca script. Teubneriana. — Stephani thesaurus Gr. linguae. — Plinius ed. Sillig. — Encyclopädie von Ersch und Gruber. — Geschichte der europäischen Staaten von Heeren und Ufert.

### B. Stan aparatu naukowego.

Z funduszków przeznaczonych dla biblioteki gimnazjalnej zakupiono:

#### do biblioteki nauczycielskiej:

**für die Schülerbibliothek:**

Realexikon des klassischen Alterthums von Lübter. — Göthe's Leben von Viehoff. — Deutsche National-Literatur von Kurz. — Wiadomości o Syberji. — Emeryt Korzyniowskiego. — Korzyniowskiego dramata. — Maciejowskiego Pierwiastkowe Dzieje. — Pisma Majorkiewiczza. — Dzieje kościoła Helweckiego. — Interesa familijne Kraszewskiego. — Wspomnienia z Podróży Tryplina. — Złote jabłko Kraszewskiego. — Skarga i jego wiek *ic.*

**für das physikalische Cabinet:**

Ein electromagnetischer Telegraph. — Ein Relief-Modell der Watt'schen Dampfmaschine. — Tellurium und Lunarium von Kanitz in Gera. — Eine Diagonalmaschine. — Ein anatomischer Heber. — Eine camera obscura, lucida, laterna magica. — Ein Wasserhammer. — Eine hydrostatische Wage und Gewichte. — Ein Bapinianischer Topf. — Ein Gyrotrop.

**do biblioteki uczniów:****do gabinetu fizykalnego:**

Elektromagnetyczny telegraf. — Model maszyny parowej podług Watta. — Tellurium i Lunarium p. Kanitza w Gera. — Machina przekątniowa. — Lewar anatomiczny. — Camera obscura, lucida, laterna magica. — Młot pulsowy. — Garnek Papina. — Gyrotrop.

**An Geschenken hat die Anstalt erhalten:**

von der Höhen Behörde:

Browe's Mittheilungen aus Schwedischen Archiven und Bibliotheken. — Zeitschrift für allgemeine Erdkunde, herausgegeben von Dr. Gumprecht. — Thor's Donnerkeil von Kirchner. — Geschichte und Beschreibung des Friedrichs-Denkmal's in Berlin von Dr. A. Sommer. — Wandkarte des Preussischen Staates im Verlage von Winkelman und Söhne in Berlin. — Ferner als Geschenk des königlichen Hofbuchhändlers Gahn in Hannover: Aeschyl's Oresteia von Franz. — Aristotelis Organon ed. Th. Waitz 2 tomi. — Gödke 11 Bücher deutscher Dichtung 2 Bde. — Heyse's ausführliches Lehrbuch der deutschen Sprache 2 Bde. — Pausaniae descriptio Graeciae ed. Schubart et Walz 3 t. — Virgillii opera ed. Ph. Wagner 5 tomi.

vom Herrn Probst Osmolski zu Chodziesen:

Dante's göttliche Komödie, übersetzt von Gusek.

von der Verlagsbuchhandlung *S. Hirt* in Breslau:

Leitfaden der Geographie von Seidlitz, 7 Aufl., bearbeitet von Dr. Gleim.

vom Herrn Kreisrichter Hauptmann Wolff in Strehlen:

Herbarium (gegen 800 Pflanzen).

Außerdem ausgestopfte Vögel, Schlangen, Insekten, Vogeleier von dem Extraneus Nitszke, dem Primaner Kasel, den Tertianern Kurowski, Olszowski, den Quartanern Witke, Wabner, Koczwar, Pawligki und dem Quintaner W. Rembowski.

Für alle diese Geschenke wird im Namen der Anstalt der herzlichste Dank ausgesprochen.

**W podarunku otrzymało Gimnazjum:**

od władz wyższych:

od *X. Osmólskiego, proboszcza w Chodzieżu:*  
Dantego Boska komedja 1 tom. p. Gusek.  
od *Księgarni F. Hirta w Wrocławiu:*  
Leitfaden der Geographie von Seidlitz, 7 Aufl., bearbeitet von Dr. Gleim.  
od *pana Kapitana Wolffa, sędz. powiat. w Strehlen:*  
Herbarium (około 800 roślin).

od *X. Osmólskiego, proboszcza w Chodzieżu:*

Dantego Boska komedja 1 tom. p. Gusek.

od *Księgarni F. Hirta w Wrocławiu:*

Leitfaden der Geographie von Seidlitz, 7 Aufl., bearbeitet von Dr. Gleim.

od *pana Kapitana Wolffa, sędz. powiat. w Strehlen:*

Herbarium (około 800 roślin).

Nadto wypchane ptaki, węże, owady, ptasze jaja od extraneusza Nitszke, od prymanera Kasel, od tercjanerów Kurowskiego, Olszowskiego, od kwartanerów Witka, Wabnera, Koczwar, Pawlickiego i od kwintanera W. Rembowskiego.

Za te wszystkie dary składa Instytut uprzejme podziękowania.

# Statistische Uebersicht.

# Wykaz statystyczny.

Rektor. Nauzezyciela.	Zmiana liczby godzin każdego nauczyciela.						Wykaz przedmiotów nauki.								
	Liczba godzin w każdej klasie.						Liczba godzin w każdej klasie.								
	I.	II.	III	IV	V	VI	I.	II.	III	IV	V	VI			
1. Director <i>Dr. Enger</i> <i>Dr. Döhna-</i> <i>rius von I.</i>	9	—	—	—	—	—	6	6	5	5	5	—	—	—	32
2. Dozent <i>Dr. Piegsa</i>	6	6	4	4	—	—	8	8	7	7	8	8	8	8	78
3. Dozent <i>Dr. Jężykowski</i> <i>Dr. v. II.</i>	8	10	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	8
4. Dozent <i>Tschackert</i>	5	5	6	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	4
5. Ober- <i>Stephan</i> <i>Dr. v. IIIb</i>	2	4	—	12	—	—	3	3	4	3	4	3	6	3	38
6. Religionslehrer <i>Prof. Polcyn</i>	4	4	2	—	2	—	2	2	2	2	2	2	2	2	22
7. Gymn. <i>Polster</i> <i>Dr. v. IVa</i>	—	—	4	—	13	3	2	2	2	2	2	2	2	2	22
8. Gymn. <i>Dr. v. Bronikowski</i> <i>Dr. v. IIIa.</i>	—	5	9	6	—	—	4	4	4	4	4	4	4	4	40
9. <i>Regentke</i> <i>Dr. v. IVb</i>	—	—	—	—	17	—	2	2	2	2	2	—	—	—	12
10. <i>Guts-<i>Reil</i></i> <i>comb.</i>	2	2	2	2	2	6	3	3	6	3	3	3	3	3	30
11. <i>Martens</i> <i>Dr. v. Vb.</i>	—	—	2	2	2	6	1	1	1	1	1	1	—	—	5
12. <i>Dr. Zoński</i> <i>Dr. v. Va.</i>	—	—	5	5	—	11	1	1	1	1	1	1	—	—	5
13. <i>Kolbński</i>	—	—	5	2	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14. <i>Marten</i> . . . . .	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15. <i>Dr. Kawicki</i> <i>Dr. v. VIa</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16. <i>Tukowski</i> <i>Dr. v. VII.</i>	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17. <i>Rektor Schubert</i>	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<b>Summa</b>	<b>316</b>						<b>34</b>	<b>34</b>	<b>32</b>	<b>32</b>	<b>32</b>	<b>32</b>	<b>32</b>	<b>32</b>	<b>316</b>

## Ordnung der Prüfung.

## Porządek popisu.

Mittwoch den 27. September.

W Środę dnia 27. Września.

Zeit. Czas.	Gegenstand.	Przedmiot.	Lehrer. Nauczyciel.	Klasse. Klasa.
8 — 8½	Religionslehre . . .	Religja . . . . .	X. Polcyn . . . . .	I. II.
8½ — 9	Geschichte . . . . .	Historja . . . . .	Tschackert . . . . .	I.
9 — 9½	Religionslehre . . .	Religja . . . . .	R. Schubert . . . . .	I. II.
9½ — 9¾	Latein (Virgil) . . .	Język łaciński (Virgil) . . . . .	Dr. v. Bronikowski . . . . .	II.
9¾ — 10	Mathematik . . . . .	Matematyka . . . . .	Dr. Piegsa . . . . .	II.
10 — 10½	Griechisch . . . . .	Język grecki . . . . .	Stephan . . . . .	IIIb.
10½ — 11	Latein . . . . .	Język łaciński . . . . .	Dr. v. Bronikowski . . . . .	IIIa.
11 — 11¼	Mathematik . . . . .	Matematyka . . . . .	Marten . . . . .	IVa.
11¼ — 11½	Latein . . . . .	Język łaciński . . . . .	Polster . . . . .	IVa.
11½ — 11¾	Griechisch . . . . .	Język grecki . . . . .	Regentke . . . . .	IVb.
11¾ — 12	Vorträge der Sextaner und Quintaner. Deklamacje uczniów kl. VItej i Vtej.			

### Nachmittags.

### Po południu.

2 — 2¼	Latein . . . . .	Język łaciński . . . . .	Dr. Zwolski . . . . .	Va.
2¼ — 2½	Rechnen . . . . .	Rachunki . . . . .	Kotliński . . . . .	Va.
2½ — 2¾	Latein . . . . .	Język łaciński . . . . .	Martens . . . . .	Vb.
2¾ — 3	Latein . . . . .	Język łaciński . . . . .	Dr. Ławicki . . . . .	VIa.
3 — 3¼	Geographie . . . . .	Jeografia . . . . .	Roil . . . . .	VIa.
3¼ — 3½	Latein . . . . .	Język łaciński . . . . .	Lukowski . . . . .	VIb.
3½ — 4	Vorträge der Quartaner und Tertaner. Deklamacje uczniów kl. IVtej i IIItej.			

Donnerstag den 28. September.  
**Schlussfeierlichkeit.**  
 Um 9 Uhr Vormittags.

1. Choral.
2. Vorträge von Schülern.
3. Chor aus dem Tod Jesu von Graun: Freuet euch Alle, ihr Frommen.
4. Vorträge eigener Arbeiten  
 des Abiturienten Wilhelm Sklarek:  
 Quomodo factum sit, ut philosophiae studium apud Romanos negligetur,  
 des Abiturienten Vladimir Przeradzki:  
 L'esprit de conversation de la langue allemande comparé à celui de la langue française,  
 des Abiturienten Adolph Just:  
 Über den Charakter der griechischen Poesie,  
 des Abiturienten Edmund Kiedrowski:  
 O satyrze i satyrykach złotego wieku,  
 der im Namen der Abiturienten von der Anstalt  
 Abschied nimmt.  
 Hierauf nimmt der Primaner Maximilian Pawlikowski von den Abiturienten Abschied.
5. Chor aus der Schöpfung von Hayden: Die Himmel erzählen u. s. w.
6. Entlassung der Abiturienten und Verlesung der Ver-  
 setzungen durch den Director.

Am 10. October finden die Anmeldungen der neu aufzunehmenden Schüler bei dem Director und am 11. die Prüfung derselben statt.

Die neu aufzunehmenden Schüler haben ein Tauf- und Impfatteſt, so wie ein Zeugniß über den zuletzt gegebenen Unterricht beizubringen.

Am 12. um 8 Uhr wird das neue Schuljahr mit einem feierlichen Gottesdienste eröffnet, worauf um 9 Uhr der Unterricht beginnt.

Am 15. um 9 Uhr des Vormittags wird das Geburtsfest Sr. Majestät des Königs mit einem feierlichen Schulact in dem Prüfungsſaale des Gymnaſiums in üblicher Weise begangen, wozu alle Gönner und Freunde der Anstalt ergebenst einladet

W Czwartek, dnia 28. Września.  
**ZAKONCZENIE.**  
 O godzinie 9tej z rana.

1. Chór.
2. Deklamacje uczniów.
3. Chór z Kantaty: „Śmierć Jezusa przez Grauna: „Cieszcie się wszyscy pobożni.“
4. Mowy:  
 Abiturjenta Wilhelma Sklarka:  
 Abiturjenta Włod. Przeradzkiego:  
 Abiturjenta Adolfa Justa:  
 Abiturjenta Edmunda Kiedrowskiego:  
 który w imieniu odchodzących pożegna In-  
 stytut.  
 Następnie uczeń klasy 1szej Maximiljan Pawlikowski pożegna abiturjentów.
5. Chór z Oratorjum: Stworzenie p. Haydena: Niebiosa opowiadają chwałę pańską.
6. Dyrektor pożegna abiturjentów i ogłosi pro-  
 mocje.

Nowi uczniowie zgłosić się mają d. 10. Października do Dyrektora, a egzamen ich odbędzie się dnia 11. Października.

Zgłaszający się uczniowie mają się opatrzyć w metrykę, świadectwo szczepionej ospy i zaświadczenia szkolne.

Nowy rok szkolny rozpocznie się dnia 12. Października o godzinie 8mej uroczystem nabożeństwem.

Dnia 15. Października o godzinie 9tej przed południem odbędzie się na sali gimnazjalnej uroczysty obchód szkolny na cześć Urodzin Najjaśniejszego Pana, na którą uroczystość zaprasza najuprzejmiej wszystkich dobroczyńców i przyjaciół Instytutu

**Dr. Robert Enger,**  
 Director.



Donnerstag den  
**Schlußfest**  
Um 9 Uhr

1. Choral.
2. Vorträge von Schülern
3. Chor aus dem Lob Jesu  
Alle, ihr Frommen.
4. Vorträge eigener Arbeit  
des Abiturienten Wilhelm  
**Quomodo facit**  
des Abiturienten Wladimir  
**L'esprit de conversation**  
des Abiturienten Adolph
- des Abiturienten Edmund  
der im Namen der  
Abschied nimmt.  
Hierauf nimmt der  
wolkowski von den  
5. Chor aus der Schöpfung  
erzählen u. s. w.
6. Entlassung der Abiturienten  
sehung durch den

Am 10. October für  
aufzunehmenden Schüler  
die Prüfung derselben statt

Die neu aufzunehmenden  
und Impfattest, so wie ein  
noffenen Unterricht beizubringen

Am 12. um 8 Uhr  
einem feierlichen Gottesdienste  
der Unterricht beginnt.

Am 15. um 9 Uhr  
burtstfest Sr. Majestät des  
Schulact in dem Prüfungs  
üblicher Weise begangen,  
der Anstalt ergebenst einlo

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

M

Y

C

K

G

W

B

G

R

A 1 2 3 4 5 6 8 9 10 11 12 13 14 15 17 18 19

zwartek, dnia 28. Września.  
**KONCZENIE.**  
O godzinie 9tej z rana.

macje uczniów.

Kantaty: „Śmierć Jezusa przez Grauna:  
nie się wszyscy pobożni.“

Abiturjenta Wilhelma Sklarka:

aud Romanos negligeretur,

urjenta Włod. Przeradzkiego:

ré à celui de la langue française,

urjenta Adolfa Justa:

ychen Poestie,

urjenta Edmunda Kiedrowskiego:

o wieku,

w imieniu odchodzących pożegna In-

astępnie uczeń klasy 1szej Maximiljan  
kowski pożegna abiturjentów.

z Oratorjum: Stworzenie p. Haydena:  
osa opowiadają chwałę pańską.

tor pożegna abiturjentów i ogłosi pro-

uczniowie zgłosić się mają d. 10. Pa-  
do Dyrektora, a egzamen ich odbędzie  
11. Października.

szający się uczniowie mają się opatrzyć  
ę, świadectwo szczepionej ospy i za-  
ia szkolne.

y rok szkolny rozpocznie się dnia 12.  
ika o godzinie 8mej uroczystem nabo-

15. Października o godzinie 9tej przed  
n odbędzie się na sali gimnazjalnej uro-  
chód szkolny na cześć Urodzin Najjaśniejszej  
na, na którą uroczystość zaprasza najuprzej-  
ystkich dobroczyńców i przyjaciół Instytutu  
ger,